

*До спеціалізованої вченої ради
ДФ 18.081.2023
Одеського національного університету
імені І.І.Мечникова*

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
кандидата юридичних наук,
професора Репецького Василя Миколайовича
на дисертацію Підгородинської Юлії Ігорівни
на тему:**

**«Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних
договорів про охорону навколишнього середовища»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Проблема забезпечення виконання міжнародно-правових норм завжди цікавила науковців-міжнародників. Вона стала особливо актуальною в контексті останніх подій в Україні. Специфічною рисою міжнародно-правового дослідження цієї проблеми слід вважати те, що способи такого забезпечення аналізуються в контексті особливостей природи правотворчості та правового примусу у міжнародних відносинах, які базуються на згоді держави. Сьогодні ж вказане завдання актуалізує питання глобальних проблем, термінове вирішення яких часто потребує утворення механізмів, які б дозволили не тільки покладатися на згоду держави та добровільне виконання нею зобов'язання, але й могли б примусити її до цього у разі необхідності. Останнє твердження стає все більш актуальним у контексті забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону довкілля.

У теоретичному аспекті механізм забезпечення зазначених угод містить значний дослідницький потенціал та можливості щодо практичного застосування, адже він є необхідним для захисту загальних інтересів людства. Як здається, міжнародний контроль є однією з його головних складових. Разом із тим відкритими залишаються важливі питання щодо форм, методів, засобів такого контролю тощо. Ці та інші питання відкривають нові горизонти щодо вивчення теми інституціоналізації міжнародного контролю та ролі органів міжнародного контролю із забезпечення дотримання міжнародних екологічних угод.

Дисертаційне дослідження Ю. І. Підгородинської у цьому зв'язку заповнює прогалину в системному дослідженні діяльності цих органів, аналізуючи її крізь призму основних підходів до забезпечення міжнародних природоохоронних зобов'язань, які сформувалися у міжнародному праві навколишнього середовища. Це робить його актуальним та цінним у теоретичному та практичному плані.

Практичне значення результатів дослідження. У дисертації запропоновані рекомендації, які можуть сприяти більш ефективному виконанню рішень спеціальних органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища в Україні, у більшості з яких Україна є учасницею.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані при викладанні курсів із міжнародного права, а також спеціальних курсів з проблем дотримання міжнародних зобов'язань у різних сферах міжнародних відносин. Наукові висновки та запропоновані в дисертації висновки щодо важливості врахування міжнародних договорів з охорони довкілля та їх положень при вдосконаленні норм національного законодавства та правозастосовної діяльності як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях, зокрема були впроваджені у процес підготовки та підвищення кваліфікації працівників Департаменту

екології та розвитку рекреаційних зон Одеської міської ради (Акт про апробацію і впровадження № 402/0114/1 від 30.03.2023).

Ступінь обґрунтованості положень та висновків дослідження. Висловлені у роботі положення та рекомендації відзначаються достовірністю. Детальне ознайомлення з текстом наукового дослідження, анотацією і публікаціями Ю. І. Підгородинської дозволяє стверджувати, що підхід дисертантки до аналізу предмета дослідження є фундаментальним й ґрунтовним.

Слід звернути увагу на чітку структуру дослідження, логічну послідовність та аргументованість положень дисертації. В дисертації досліджено та систематизовано теоретичні підходи, понятійно-категоріальний апарат і методологічний інструментарій, якими автор оперує при визначенні поняття міжнародного контролю, його розрізнення з суміжними категоріями та виокремленні його визначальних ознак. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, що послідовно демонструють виконання завдань, поставлених у дослідженні.

Основні теоретичні положення і висновки дисертаційної роботи викладені в 10 наукових працях, з яких: 5 – публікації, які відображають основні наукові результати дисертації та відповідають вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії»; 5 – тези доповідей в збірниках матеріалів наукових конференцій. Опубліковані наукові праці та анотація достатньо повно відображають результати проведених наукових досліджень.

Наукова новизна результатів дослідження. Наукова новизна полягає в тому, що ця дисертація є першим у вітчизняній правовій науці системним дослідженням, присвяченим визначенню правового статусу та компетенції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону довкілля. Авторка аргументує, що проведення міжнародного контролю

за дотриманням цих договорів є найбільш ефективним та має перспективи розвитку (пункт 3 наукової новизни) саме завдяки утворенню комітетів з імплементації. Виявлено особливості правового статусу, структури та компетенції цих органів та надано рекомендації щодо їх вдосконалення, зокрема, стосовно переліку заходів, до яких вони можуть вдаватися у випадках недотримання договору. Визначено проблеми виконання рішень спеціальних органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних екологічних угод в Україні та надано рекомендації щодо їх вирішення.

Іншим вагомим досягненням дисертантки, на нашу думку, є аналіз випадків недотримання Україною деяких міжнародних природоохоронних договорів, що дозволяє констатувати серйозні проблеми, наявні в Україні з публічністю проектів та доступом громадськості до них. Авторка також підкреслює, що незважаючи на невизначеність юридичної сили рішень органів із забезпечення дотримання цих договорів, їх невиконання може нашкодити міжнародному іміджу та репутації держави та призвести до втрати тих переваг, які дає участь у відповідних угодах. У цьому зв'язку її пропозиції щодо надання відкритого та своєчасного доступу громадськості до екологічно значущих для країни проектів та вдосконалення окремих положень Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» 2017 р., а також нормативного розвитку у підзаконних актах положень Закону України про «Про Національний реєстр викидів та перенесення забруднювачів» 2022 р., є доречними та своєчасними (пункт 6 наукової новизни).

Слід погодитись з думкою авторки, що заходи, до яких можуть вдаватися спеціальні органи забезпечення міжнародних екологічних угод у випадках недотримання договорів, мають визначатися з урахуванням збалансованого поєднання фасилітативного та примусового підходу до забезпечення виконання міжнародних зобов'язань у міжнародному праві навколишнього середовища (пункт 4 наукової новизни).

Дискусійні положення та зауваження до змісту роботи. Слід зауважити, що авторський підхід до проведеного дослідження, методологія щодо розв'язання поставлених завдань, динамічність самого предмета дослідження, суб'єктивне розуміння окремих моментів дисертації, обумовлюють наявність у дисертації деяких **дискусійних положень**, які потребують додаткової аргументації:

1. Твердження авторки про те, що «забезпечення виконання зобов'язань у міжнародному праві знаходиться на стадії свого формування» (с. 45) вимагає додаткового пояснення у процесі публічного захисту.

2. Авторка наголошує на необхідності координації та узгодження діяльності комітетів із забезпечення дотримання та імплементації міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища. Разом з тим роботу б збагатило також надання нею рекомендацій щодо форм такого співробітництва. Чи має вона відбуватися через спеціалізовану міжнародну міжурядову організацію, про можливість створення якої йдеться у роботі (с. 131–133), або у якийсь інший спосіб?

3. На с. 137 авторка підкреслює зростання ролі недержавних суб'єктів у процесах міжнародної правотворчої та правозабезпечувальної діяльності. Однак, поняття «недержавних суб'єктів» є дуже широким та таким, що охоплює низку акторів міжнародних відносин: від індивідів до релігійних організацій та транснаціональних корпорацій. У цьому зв'язку зазначене твердження, на наш погляд, потребує деталізації.

4. У розділі 2 роботи дисертантка аналізує значний доробок закордонних науковців, присвячений питанням забезпечення міжнародних природоохоронних зобов'язань та підходам до цього процесу. Водночас, зазначений розділ майже не містить посилань на вітчизняні дослідження.

5. Однією з переваг роботи є новітня інформація, на якій базується дослідження. Втішно, що дисертантка слідкує за останніми подіями та перебуває у курсі новел міжнародної правотворчості. Так, вона посилається на Угоду про

морське право щодо збереження та сталого використання морського біологічного різноманіття в районах за межами національної юрисдикції, прийнятій на міжнародній конференції 4 березня 2023 р. Стаття 53 ter проекту, як зазначено у дисертації, передбачає створення комітету з імплементації та забезпечення дотримання, чия робота має носити фасилітативний, прозорий, неконфронтаційний та некаральний характер (с. 158). Проте авторка нічого не каже про майбутнє функціонування комітету. Цікаво дізнатися її думку про те, чи буде він мати право приймати заходи примусового характеру, на яких вона наголошує у дослідженні?

6. У дисертації проаналізовано різні механізми забезпечення міжнародних договорів про охорону довкілля та зроблено акцент на Монрельському та Кіотському протоколах, але у роботі відсутнє чітке пояснення, чому саме ці два механізми заслуговують на окрему увагу.

Наведені міркування не впливають на високу оцінку дисертаційного дослідження Ю. І. Підгородинської та не знижують його наукової та практичної цінності. Висловлені побажання є дискусійними та спрямовані на привернення уваги дисертантки до недостатньо досліджених аспектів наукової проблеми.

Загальний висновок. Тема дисертації Підгородинської Ю. І. «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища» є актуальною, її структура є добре продуманою, а матеріал викладений логічно та послідовно. Отримані в роботі наукові результати в сукупності сприяють розв'язанню важливої наукової проблеми. Робота виконана на високому теоретико-методологічному рівні, є цілісною та завершеною.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації мають достатнє теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Це обумовлене значною кількістю проаналізованих здобувачем джерел, серед яких більшість англійською мовою, апробацією результатів дослідження на науково-

практичних конференціях, а також використанням сучасних загальнонаукових і конкретно-наукових методів дослідження.

Представлена до захисту дисертація є самостійним і оригінальним науковим дослідженням, яке містить раніше не захищені наукові положення та отримані авторкою нові науково обґрунтовані результати в галузі правової науки.

З урахуванням вищенаведеного можна дійти висновку, що дисертаційна робота Підгородинської Юлії Ігорівни на тему «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища» відповідає спеціальності 081 «Право» та відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціальної вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Підгородинська Юлія Ігорівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, професор
завідувач кафедри міжнародного права
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Василь РЕПЕЦЬКИЙ

The image shows a handwritten signature in blue ink over a circular official stamp. The stamp contains the text: "Львівський національний університет імені Івана Франка" (Lviv National University named after Ivan Franko), "Юридичний факультет" (Faculty of Law), "Кафедра міжнародного права" (Department of International Law), and "Відділ міжнародного права" (Department of International Law). Below the stamp is a rectangular official stamp with the text: "ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСЛУГУ" (Appointment to Service), "ВАСИЛЬ РЕПЕЦЬКИЙ" (Vasyl Repetskiy), "КАНДИДАТ ПРАВ" (Candidate of Law), "ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСЛУГУ" (Appointment to Service), "СЕКРЕТАР" (Secretary), "Львівського національного університету імені Івана Франка" (Lviv National University named after Ivan Franko). There is also a handwritten signature over the rectangular stamp.